

Motion till riksdagen 2020/21:854

av **Lena Rådström Baastad (S)**

En jämlik skola för ett starkare samhälle

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att öka jämlikheten i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av att minska skolsegregationen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett mer rättvist skolval och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för lärares och skolledares professionella utveckling och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Enligt skollagen ska skolan vara likvärdig och kompensera för elevers olika bakgrund och förutsättningar. Samtidigt som det är glädjande att kunskapsresultaten i skolan nu ökat en tid så ser vi att likvärdigheten står och stampar. Att öka jämlikheten i skolan så att alla barn och unga får en bra start och goda förutsättningar vidare i livet är en av våra viktigaste utmaningar för framtiden. I dag ser vi att det finns oacceptabla skillnader i vilka möjligheter barn och unga har att klara skolan. Om man klarar skolan eller inte ska inte bero på vilka föräldrar man har. Alla barn och unga ska få goda möjligheter i livet.

En jämlik och likvärdig skola som ger alla barn och unga goda möjligheter

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har sedan 2014 jobbat hårt för att stärka kvaliteten i undervisningen och öka kunskapsresultaten i skolan. Över 30 000 fler är anställda i skolan och höjda löner, inte minst för lärare i utsatta skolor, har gjort läraryrket mer attraktivt. Satsningar på lärarutbildningen och bättre fortbildning med exempelvis Läsllyftet, Matematiklyftet och Specialpedagogik för lärande har ytterligare stärkt kvaliteten

i undervisningen. Skolplikten har förlängts genom införandet av obligatorisk förskoleklass för sexåringar, och en ”läsa-skriva-räkna-garanti” har införts för att alla elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd ska få rätt stöd i rätt tid. I linje med Skolkommissionens arbete har det statliga stödet till skolor med störst utmaningar ökat kraftigt och ett likvärdighetsbidrag har införts som 2021 kommer omfatta 6,2 miljarder kronor. Mer resurser riktas dit de behövs som mest.

Internationella mätningar av skolan som Pisa, Timss (matematik och naturvetenskap), Pirls (läsförståelse) och Talis (läraryrkets status) visar nu att Sverige är på rätt väg. Kunskapsresultaten i Pisa har ökat och Sverige ligger återigen över OECD-snittet i samtliga ämnen. Språket är grunden för allt lärande och därför är det särskilt glädjande att resultatet i läsförståelse har förbättrats. Svensk skola har på många sätt påbörjat sitt återtag mot att bli ett av de mest högpresterande skolsystemen i världen, även om vi inte är där än.

Det svenska skolsystemet är fortfarande ojämnt med kraftigt lägre andel behöriga till gymnasiet bland elever vars föräldrar har kort utbildning. Vi ser i dag att den marknad som det svenska skolsystemet blivit – och det orättvist utformade skolvalet – bidrar till att skapa skolsegregation och ojämlika förutsättningar för våra barn. Skolan måste bli bättre på att kompensera för ojämlika förutsättningar. Det är där vi lägger grunden till att våra barn får goda möjligheter i livet men också till att Sverige kan fortsätta vara ett konkurrenskraftigt och kreativt land som skapar lösningar på vår tids och framtidens utmaningar. Att fortsätta öka kunskapsresultaten och jämlikheten i skolan är helt avgörande för att kunna bygga ett starkare samhälle.

Fortsätt stärka skolan i coronapandemins spår

Coronapandemin har varit en extremt prövande tid för samhället och inte minst för det svenska utbildningssystemet. Lärare, rektorer och annan skolpersonal har slitit hårt för att på rekordtid ställa om skolverksamheten och anpassa undervisning till distans. Ökad arbetsbelastning i kombination med frånvaro har skapat oro för möjligheterna att identifiera och tillgodose elevernas behov av stöd. Ett långsiktigt arbete behövs för att förbättra arbetsmiljön och samtidigt skapa bättre möjligheter till professionell utveckling och kollegialt lärande som gör läraryrket mer attraktivt och möter lärarbristen.

Beslutet att hålla grundskolan öppen har varit en styrka. Även om många positiva signaler kommit om att distansundervisning fungerat över förväntan så har coronapandemin förstärkt bilden av att åtgärder behöver vidtas för att öka jämlikheten och minska segregationen i skolan. Bristande studiero till följd av trångboddhet, dålig internetuppkoppling eller avsaknad av teknisk utrustning i kombination med minskad möjlighet till särskilt stöd har ökat risken att inte klara skolan för många elever. Det är exempel på att elevers bakgrund och föräldrarnas utbildningsbakgrund alltså riskerar att ha en avgörande påverkan på barns möjligheter i skolan. Coronapandemin har inte förändrat de strukturella förutsättningarna i det svenska skolsystemet där det orättvist utformade skolvalet och fri-skolesystemet ökar skolsegregationen.

Bryt skolsegregationen och öka jämlikheten

Med utgångspunkt i Skolkommissionens slutbetänkande med dess nationella strategi för att skapa ett robust skolsystem tillsattes en utredning om likvärdig skola som blev klar i

april 2020. Utredningen pekar på en rad oroande trender i svensk skola med ökad betydelse av familjebakgrunden för hur elever lyckas i skolan, svag koppling mellan elevers förutsättningar och skolans kvalitet samt att spridningen av skolors kunskapsresultat ökat kraftigt. Skolsegregationen har därtill ökat och elever har blivit allt mer uppdelade mellan olika skolor utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund. Utredningen pekar också på en allvarlig avsaknad av återkommande och systematisk uppföljning av skolans likvärdighet och hur skolan klarar det kompensatoriska uppdraget.

Likvärdigheten i skolan handlar både om lika tillgång till utbildning och om att ha tillgång till utbildning av lika kvalitet. Det handlar om att skapa en skola som kompenserar för elevers olika bakgrund och förutsättningar, en skola där alla elever, oavsett uppväxtort och familjebakgrund, kan lyckas med sina studier. När Utredningen om en likvärdig skola la fram sina förslag i april 2020 la den bland annat förslag om att införa ett gemensamt skolval där kötid tas bort som urvalskriterium, att kommunerna kompenserar mer för sitt särskilda ansvar i fördelningen av skolpeng, fortsatt ökning av statsbidrag för stärkt likvärdighet samt en förstärkt regional roll för Skolverket för stöd och högre kvalitet.

För oss socialdemokrater är det tydligt att mycket mer behöver göras för att bryta skolsegregationen. Sverige har tidigare haft det mest jämlika och högpresterande skolsystemet i världen. Dit ska vi ta oss igen. Vi ser att fullföljandet av Skolkommissionens arbete, där Utredningen om en mer likvärdig skola ingår, är ett viktigt första steg. Samhället och staten ska ta ett ökat ansvar, med ökat stöd och styrning, på vägen mot en jämlik kunskapsskola där alla barn och unga får möjlighet att öka sina kunskaper. Mer resurser behöver gå till de barn som behöver det mest.

Vi vill ha en skola där barn med olika erfarenheter och bakgrund möts. Att uppnå en allsidig social sammansättning i skolor och klasser är helt avgörande för att skolan ska integrera istället för att segregera, men det är också en viktig demokratifråga. I linje med detta ser vi att skolvalet behöver moderniseras så att det blir fritt och rättvist. I linje med Likvärdighetsutredningens förslag bör det övervägas att kötid inte ska vara ett urvalskriterium. För att möjliggöra en likvärdig skola och förbättra planeringsförutsättningarna bör även frågan övervägas huruvida kommunerna ska ges ett avgörande inflytande vid nyetableringar av friskolor.

Sedan friskolereformen och valfrihetsreformerna på 1990-talet har svensk skola i princip blivit en marknad. Givet den skolvalsmodell vi har haft sedan dess är det helt avgörande att elever och föräldrar har rätt till korrekt information inför skolval. Statistiken är också helt avgörande för att skolmyndigheter och huvudmän ska kunna utöva tillsyn och fördela resurser på vägen mot en jämlik kunskapsskola. För oss socialdemokrater är det självklart att friskolor som finansieras med offentliga medel också ska vara öppna för insyn.

Betygssystemet i skolan ska säkerställa att elevernas betyg ska motsvaras av kunskaper. Sedan införandet 2011 har det nya betygssystemet på gymnasiet emellertid blivit för straffande. Med dagens kursbetyg och betygskrav riskerar elever att betygsättas utifrån sina sämsta resultat och vad man inte kan, snarare än utifrån sina kunskaper och förmågor. Enskilda misstag och svackor riskerar att bli helt avgörande för elevers slutgiltiga betyg vilket ökat både elevernas stress och lärarnas arbetsbelastning. Betygsinflation är en orättvis effekt av det marknadssystem som infördes i svensk skola av den moderatledda regeringen i början av 1990-talet. Fri etableringsrätt i kombination med valfrihet har skapat incitament för vissa skolor att ge

högre betyg åt eleverna än de kunskaper som uppvisats. Att stoppa betygsinflationen är ett viktigt led i att göra betygssystemet rättvist.

Professionell utveckling och bättre arbetsmiljö för lärare och skolledare

Alla barn ska möta behöriga lärare oavsett var i landet man bor. Alla barn ska mötas av höga förväntningar och få det stöd de behöver. Lärarna är nyckeln för att skapa studiero, en trygg skolgång och högre kunskapsresultat. Men då måste vi från samhället se till att de får fler kollegor och ge dem tillit, bättre arbetsmiljö och bättre förutsättningar att göra sitt jobb. Mer än 30 000 fler arbetar i skolan i dag jämfört med när den socialdemokratiskt ledda regeringen tillträdde. Här har bland annat satsningarna på lärarutbildning, högre löner och fler lärarassistenter varit viktiga. Bättre kompetensutveckling är nödvändigt om svensk skola åter ska bli den mest högpresterande och jämlika i världen. Ett viktigt led för att nå dit är att etablera ett nationellt professionsprogram för lärare och skolledare som både ger ett strukturerat utbud av kompetensutveckling och bidrar till att höja lärar- och förskolläraryrkets status.

En jämlik skola för ett starkare samhälle

Att öka jämlikheten i skolan är en avgörande nyckel för att ge alla barn goda livschanser och skapa ett starkare samhälle. En förutsättning för att nå dit är att skolsegregationen bryts. Skolan ska integrera, inte segregera, och barn ska aldrig delas upp utifrån föräldrarnas inkomst och utbildning. Socialdemokraterna vill fortsätta rikta mer stöd och resurser dit de behövs som mest och skapa ordning och reda på det som blivit en skolmarknad.

Lena Rådström Baastad (S)